

**Stanowisko Komitetu Bioetyki przy Prezydium PAN
nr 1/2020 z dnia 31 marca 2020 r.
w sprawie organizacji wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
w trakcie epidemii COVID-19**

W związku z globalną epidemią choroby COVID-19 wywołaną przez wirusa SARS-CoV-2, kierując się troską o zdrowie i życie obywaterek i obywateli Polski (zarówno tych przebywających w kraju, jak i poza jego granicami) oraz innych osób pozostających z nimi w kontakcie, a także uzasadnionymi wątpliwościami co do możliwości zagwarantowania w trakcie epidemii praw wyborczych obywateli

Komitet Bioetyki przy Prezydium PAN zwraca się z apelem do organów konstytucyjnych Rzeczypospolitej Polskiej o bezzwłoczne podjęcie kroków prawnych koniecznych do przesunięcia terminu wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 10 maja 2020 roku.

1. Komitet Bioetyki podziela obawy wyrażane przez ekspertów z zakresu zdrowia publicznego oraz przedstawicieli środowisk medycznych¹, że organizacja wyborów prezydenckich zarządzonych na dzień 10 maja 2020 r. doprowadzi do znacznego wzrostu liczby zakażeń SARS-CoV-2, a co za tym idzie, znacznego wzrostu liczby zachorowań i zgonów z powodu COVID-19 zarówno wśród członków komisji wyborczych, jak i wyborców oraz ich najbliższych. Zdaniem Komitetu obawy te są uzasadnione w świetle aktualnej wiedzy medycznej na temat rozprzestrzeniania się wirusa SARS-CoV-2 i wywoływanej przez niego choroby oraz w świetle dotychczasowych doświadczeń innych krajów w walce z epidemią COVID-19 (w szczególności, tragicznych konsekwencji decyzji władz francuskich o przeprowadzeniu I tury wyborów samorządowych w czasie epidemii).
2. Komitet Bioetyki przyznaje, że nie da się obecnie jednoznacznie przewidzieć, jaka będzie sytuacja epidemiczna w Polsce za 39 dni, tj. w planowanym dniu wyborów. Komitet przypomina jednak, że wybory prezydenckie nie sprowadzają się do aktu wypełnienia karty do głosowania i wrzucenia jej do urny, ale są zwieńczeniem złożonego procesu politycznego i wielkim przedsięwzięciem organizacyjno-logistycznym. Trwająca epidemia COVID-19 nie jest czasem ani na prowadzenie kampanii wyborczej ani na organizację głosowania wyborczego.

¹ Zob. Apel nr 1/20/VIII Naczelnej Rady Lekarskiej z dnia 26 marca 2020 r. do Prezesa Rady Ministrów o ogłoszenie stanu klęski żywiołowej; dostęp: <https://nil.org.pl/aktualnosci/4570-apel-do-premiera-o-ogloszenie-stanu-kliski-zywiołowej>

3. Skuteczna walka z epidemią COVID-19 wymaga jedności, solidarności i poczucia odpowiedzialności za dobro wspólne. Kampania wyborcza, ze swojej natury, nie sprzyja zaś budowaniu poczucia wspólnoty. Przeciwnie, opiera się na rywalizacji, która może pogłębiać myślenie w kategoriach „my” – „oni”, podsycać antagonizmy i umacniać niechęć do określonych środowisk politycznych i grup społecznych. W czasie epidemii wszystkie siły polityczne powinny być skoncentrowane na przeciwdziałaniu i zwalczaniu choroby oraz jej negatywnych skutków społecznych i gospodarczych, a nie na promowaniu partykularnych interesów politycznych lub partyjnych.
4. Skuteczne zwalczanie epidemii COVID-19 wymaga ponadto zaufania obywateli do państwa – do celowości i zasadności decyzji podejmowanych przez rządzących. Aby spowolnić i ograniczyć rozpowszechnianie się wirusa SARS-CoV-2, Minister Zdrowia wprowadził liczne ograniczenia dotyczące m.in. funkcjonowania określonych instytucji i zakładów pracy, przemieszczania się oraz organizacji zgromadzeń, mające prowadzić do zwiększenia dystansu społecznego między ludźmi². Plan przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 10 maja 2020 r. godzi w logikę przyjętych rozwiązań.
5. Organizacja wyborów wymaga wielotygodniowych przygotowań angażujących setki tysięcy osób – od członków Państwowej Komisji Wyborczej oraz członków okręgowych i obwodowych komisji wyborczych; przez tysiące urzędników wyborczych odpowiedzialnych na poziomie gmin za zapewnienie sprawnego funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych; po pracowników poczty obsługujących korespondencję związaną z realizacją praw wyborczych, pracowników firm drukujących i przewożących karty do głosowania czy w końcu administratorów lokali, w których ma odbywać się głosowanie. Nie da się jednoznacznie określić liczby osób, które będą zaangażowane w przygotowanie najbliższych wyborów prezydenckich. Niewątpliwie najliczniejszą grupę będą stanowić członkowie komisji wyborczych. Zgodnie z kalendarzem wyborczym Państwowa Komisja Wyborcza powołała już 49 okręgowych komisji wyborczych³ oraz 305 członków tych komisji⁴. Liczba obwodowych komisji wyborczych i ich członków nie jest jeszcze znana. Termin zgłaszania kandydatów upływa w dniu 10 kwietnia 2020 r. W poprzednich wyborach prezydenckich w 2015 r. powołano 27 817 obwodowych komisji wyborczych i ponad 220 000 członków tych komisji⁵. Szacuje się, że w najbliższych wyborach w obwodowych komisjach wyborczych zasiądzie co najmniej 140 000 –150 000 osób⁶. Dla wszystkich tych osób nie tylko dzień wyborów, ale i poprzedzające go tygodnie będą czasem zwiększonej mobilności i wzmożonych kontaktów społecznych, co wynika m.in. z obowiązku odbycia przedwyborczych szkoleń i obowiązku osobistego udziału

² Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii, Dz.U. 2020, poz. 491 z późn. zm. Dz.U. 2020, poz. 522 i poz. 531.

³ Uchwała Nr 21/2020 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 17 lutego 2020 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej, numerów oraz siedzib okręgowych komisji wyborczych w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 10 maja 2020 r.; dostęp: https://pkw.gov.pl/uploaded_files/1581954854_uchwala-w-sprawie-okreslenia-wlasciwosci-miejscowej-numerow-oraz-siedzib.pdf

⁴ Uchwała nr 93/2020 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 23 marca 2020 r. w sprawie powołania okręgowych komisji wyborczych w celu przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 10 maja 2020 r.; dostęp: https://pkw.gov.pl/uploaded_files/1584996293_uchwala-w-sprawie-powolania-okw.pdf

⁵ Sprawozdanie Państwowej Komisji Wyborczej z wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniach 10 i 24 maja 2015, s. 4; dostęp: https://prezydent2015.pkw.gov.pl/pliki/1434721509_Sprawozdanie%20PKW%20z%20wybor%C3%B3w%20na%20Prezydenta%20RP%202015%20r.pdf

⁶ Pismo Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 24 marca 2020 r. do Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej, s. 7; dostęp: <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/RPO-do-PKW-24.3.2020-wybory.pdf>

w posiedzeniach komisji⁷. Nie ma wątpliwości, że przy tak ogromnej społecznej skali przygotowań oraz powszechnym braku podstawowych środków ochrony osobistej (maseczki, rękawiczki, środki dezynfekujące), skuteczne ograniczenie ryzyka transmisji wirusa SARS-CoV-2 będzie zadaniem niezwykle trudnym, jeśli nie niemożliwym.

6. Największym problemem będzie oczywiście zapewnienie bezpieczeństwa zdrowotnego członkom obwodowych komisji wyborczych, a także milionom wyborców w dniu głosowania. Komitet Bioetyki w pełni podziela obawy wyrażone w tej kwestii przez Rzecznika Praw Obywatelskich w piśmie z dnia 24 marca 2020 r. skierowanym do Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej. Rzecznik słusznie podkreśla, że polskie prawo wyborcze nie przewiduje „specjalnego trybu oddawania głosu w lokalu wyborczym, który byłby w ogłoszonym stanie epidemii adekwatny i bezpieczny z punktu widzenia ochrony prawa do zdrowia i życia obywateli”⁸. Nie ma więc procedur, które gwarantowałyby bezpieczeństwo zdrowotne członkom komisji wyborczych i wyborcom. Komitet Bioetyki zgadza się ponadto z uwagami Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczącymi zasadniczych problemów z realizacją w czasie epidemii konstytucyjnej zasady powszechności wyborów, w szczególności z możliwością zagwarantowania realizacji praw wyborczych wszystkim osobom odbywającym kwarantannę, poddanym izolacji domowej oraz pacjentom przebywającym z szpitalach.
7. **Komitet Bioetyki stwierdza, że w obecnych warunkach decyzja o zachowaniu terminu wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zaplanowanych na dzień 10 maja 2020 roku byłaby decyzją moralnie nieodpowiedzialną i prawnie niedopuszczalną. Prowadzenie przygotowań do wyborów oraz ich przeprowadzenie w tym terminie będzie naruszało konstytucyjnie chronione prawa człowieka i obywatela – prawo do życia i zdrowia oraz prawa wyborcze. Będzie miało katastrofalne skutki zdrowotne, włącznie z ryzykiem śmierci, dla bardzo wielu obywateli RP.**

Komitet Bioetyki przy Prezydium PAN przyjął powyższe stanowisko w drodze głosowania korespondencyjnego w dniu 31 marca 2020 r. W głosowaniu wzięło udział 26 członków Komitetu. 25 osób głosowało za przyjęciem stanowiska, 1 była przeciwna.

Warszawa, 31 marca 2020 r.

⁷ Zob. Uchwała nr 46/2020 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 2 marca 2020 r. w sprawie regulaminów okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej; dostęp: https://pkw.gov.pl/uploaded_files/1583162774_uchwala-nr-462020-uchwala-regulaminy-komisji.pdf

⁸ Pismo Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 24 marca 2020 r. do Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej, s. 7; dostęp: <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/RPO-do-PKW-24.3.2020-wybory.pdf>